

JAMOAT TRANSPORTIDAN FOYDALANISH SIFATINI BAHOLASH

N.B. Shanazarova

Toshkent davlat transport universiteti katta o`qituvchisi

O.B. Egamberdiyev

Toshkent davlat transport universiteti assistenti

S.M. Arslonbekov

Toshkent davlat transport universiteti dotsenti

Annotatsiya: Ushbu maqolada mamlakatimiz iqtisodiy salohiyatining tez sur'atlarda rivojlanoyatganligi aholi soni va turmush darajasining o'sishi tufayli yurtimizda jamoat transporti va iqtisodiyotning asosiy jihatlari haqida bayon etilgan.

Kalit so'zlar: Dispetcherlik xizmati, jamoat transporti, aksiyadorlik jamiyati, istiqbolli rivojlanish strategiyasi

Mamlakatimiz iqtisodiy salohiyatining tez sur'atlarda rivojlanoyatganligi aholi soni va turmush darajasining o'sishi tufayli yurtimizda jamoat transporti va iqtisodiyotning asosiy jihatlardan biri hisoblanadigan bu tizimni rivojlantirishga kundan-kun talab ortib bormoqda. Shu nuqtai nazardan kelib chiqqan holda, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Transport sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" 2019-yil

fevraldagi PF-5647-son Farmoni va "O'zbekiston Respublikasi Transport faoliyatini tashkil etish to'g'risida" 2019-yil 1-fevraldagi PQ-4143-son qaroriga muvofiq hamda "Toshkent Shahar jamoat transporti tizimini yanada rivojlantirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-fevraldagi PQ-111-son qarori, Vazirlar Mahkamasining tegishli qarorlari asnosida mamlakatimiz transport tizimidagi mavjud muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etish orqali transport faoliyati sifatini oshirish oldimizda turgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi.

"Toshshahartransxizmat" aksiyadorlik jamiyati O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2013-yil 9-oktabrdagi "Toshkent shahrida yo'lovchi tashish transportini tashkil etish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2048-son, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 13-noyabrdagi "Shahar yo'lovchi tashish transporti tizimini yanada takomillashtirishga doir tashkiliy chora-tadbirlar to'g'risida"gi 308-son qarorlariga, O'zbekiston Respublikasi Xususiylashtirish, monopoliyadan chiqarish va raqobatni rivojlantirish davlat qo'mitasining 2013-yil 26-noyabrdagi 20 k-PO-son buyrug'iga asosan tashkil etilgan.

“Toshshahartransxizmat” aksiyadorlik jamiyati o‘z maqsadlariga erishish uchun faoliyat va xizmat ko‘rsatishning quyidagi turlarini amalga oshiradi:

- mulkchilik shakllaridan qat’i nazar, jamiyat tarkibiga kiruvchi korxonalar va tashkilotlarning shahar yo‘lovchilar tashish transporti tomonidan ko‘rsatiladigan sifatli xizmatlarga bo‘lgan aholi ehtiyojlarini to‘liq qondirishga, shuningdek ular ishining samaradorligini va moliyaviy barqarorligini oshirishga yo‘naltirilgan faoliyatini muvofiqlashtirish;

- yo‘lovchilar tashuvlari xavfsizligini va yo‘lovchilarga xizmat ko‘rsatish madaniyatining yuqori darajasini ta’minlash, jamoat transporti qatnovlaridatransport vositalari harakatlari maromiga, belgilangan jadvaliga va intervallariga rioya etish ustidan nazoratni olib borish;

- jamoat transportida avtomatlashtirilgan to‘lov tizimini joriy etish;

- dispetcherlik xizmatini tashkil etish, tashishlarni boshqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, transport vositalarini tasarruf ishlarini umumiy axborot tizimi bilan ta’minlash;

- yo‘nalishlarning harakat jadvallarini tuzish, harakat jadvallarining bajarilishini nazorat qilish va bajarilgan qatnovlarning hisobini olib borish;

- shahar yo‘lovchi tashish transporti tizimiga shahar yo‘lovchi tashish transportini boshqarishga oid raqamli texnologiyalarning joriy qilinishi jamoat transporti harakat jadvallari va oraliq qatnov vaqtlariga rioya etilishi, harakat tarkiblarining (on-layn) rejimidagi qatnovlarining masofaviy (GPS) nazorat tizimini joriy etish;

Bugungi kunda “Toshshahartransxizmat” aksiyadorlik jamiyati tizimida 8 ta yuridik shaxs maqomiga ega filial shaklidagi avtobus saroylari mavjud bo‘lib, ular 131 ta shahar ichi yo‘nalishlarida katta va o‘rta sig‘imli avtobuslarda yo‘lovchi tashishni amalga oshiradilar, “Toshavtota‘mirxizmat” UK katta va o‘rta sig‘imli avtobuslarga markazlashgan holda xizmat ko‘rsatish va ta’mirlashni, shuningdek, belgilangan tartibda tanlov o‘tkazish yo‘li bilan avtobus parklarining harakat tarkibi uchun ehtiyot qismlar va materiallarni markazlashgan holda xarid qilishni ta’minlaydi, “Toshyo‘lovchitransxizmat” UK oylik yo‘l chiptalarini va elektron kartochkalarni sotish, shuningdek, jamiyat tarkibiga kiruvchi shahar jamoat transportida yo‘lovchi tashish bo‘yicha xizmat ko‘rsatuvchi korxonalariga dispetcherlik xizmatlarini amalga oshiradi.

“Toshshahartransxizmat” Aksiyadorlik jamiyatining istiqbolli rivojlanish strategiyasi asosiy mohiyati Toshkent shahrida qulay, jozibador bo‘lgan shahar jamoat transporti tizimini yaratishdir, ya’ni birinchi navbatda yo‘lovchilar uchun qulay yo‘lkalar, ikkinchi navbatda velotransport uchun yo‘lkalar va keyingi navbat shahar jamoat transporti uchun qulay infratuzilmalarini yaratishdir.

Istiqbolli rivojlanish strategiyasi amalga oshirishda asosiy yondashuvlar quyidagilardan iborat:

- shahar jamoat transporti infratuzilmasini rivojlantirish, shu jumladan yangi yo'nalishlar tarmog'ini tashkil etish;
- harakat tarkibi (avtobuslar)ni zamonaviy "yashil" turlari bilan yangilash;
- transport-o'tish bog'lamalari tizimini yaratish hamda yo'lovchilar uchun qulay bo'lgan tabaqalashtirilgan tariflarni joriy etishdan iboratdir.

"Toshshahartransxizmat" Aksiyadorlik jamiyatining istiqbolli rivojlanish strategiyasining asosiy maqsadlari quyidagilar hisoblanadi:

- jamoat transporti ustuvorligi ta'minlangan holda transport infratuzilmasini rivojlantirish va aholining jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish;
- transport tizimini boshqarishni raqamlashtirish bo'yicha ilg'or texnologiyalarini joriy etish;
- transport tizimini istiqbolli rivojlantirib borishni rejalashtirish mexanizmini joriy etish;
- yer usti jamoat transportini tubdan yangi yo'nalishlar tarmog'ini joriy etish;
- jamoat transporti harakat tarkibini tizimli ravishda ekologik toza va samarador transport turlari bilan yangilash orqali transport tizimini atrof muhitga salbiy ta'sirini kamaytirish va shaharda ekologik holatni yaxshilash;
- jamoat transportida aholi uchun qulay tarif siyosatini joriy etish.

"Toshshahartransxizmat" Aksiyadorlik jamiyatining istiqbolli rivojlanish strategiyasini 5 yil davomida bosqichma-bosqich amalga oshirish rejallashtirilgan. Rejadan ko'zlangan asosiy maqsad aholiga sifatli transport xizmat ko'rsatish hisoblanadi.

2022 yilda yangi 190 dona tabiiy gaz yoqilg'isida yuruvchi katta sig'imli MAN rusumli, o'rta sig'imli 200 dona SAZ LE60 rusumli avtobuslar hamda 20 dona katta sig'imli elektrobuslar xarid qilish rejalashtirilgan.

Oxirgi yillarda transport sohasida davlat monopoliyasini qisqartirish, soha va korxonalarda zamonaviy korporativ boshqaruv tamoyillarini joriy qilish, davlat-xususiy sheriklar, raqamlashtirish, tashqi savdoni kengaytirishda yangi tashabbuslarni qo'llash, xalqaro transport logistika tizimlariga a'zolikni kengaytirib borish kabi maqsadli yo'nalishlar bo'yicha tizimli islohotlar amalga oshirilmoqda.

Xulosa qilib shularni aytish mumkinki, hozirda mamlakatimiz transport sohasini rivojlantirish bugungi davrning eng muhim va kechiktirib bo'lmas talabi hisoblanmaganligi uchun davlatimiz rahbari va tegishli davlat organlari tomonidan qarorlar, farmonlar, taklif va strategiyalar ishlab chiqilmoqda. Bu o'rinda transport

sohasini rivojlantirish uchun ilg'or xorij davlatlarini tajribasini, usullarini o'rganish va ularni transport sohasida qo'llash asosiy ishlardan biri deb belgilangan.

Foydalanilgan adabiotlar ro'yhati:

1. G'.Nojiahmedov, I.Yaxuyayeva, M.Umarova, A.Usmonov Бутаев Ш.А. ва бошқалар. Логистика. –Т.: Extremum Press, 2012.
2. Шанозарова, Н. Б. (2019). Перспективы развития логистических систем в сфере пассажирских перевозок. Достижения науки и образования, (7 (48)), 10-11.
3. Шоназарова, Н. Б., & Кенжаева, Б. О. (2020). Сущность логистических затрат и пути их оптимизации.